

փառք հոս կը մնան. և միայն հոգին հաւատոյ զարդովը փառաւորեալ պիտի երեայ Աստուծոյ առջին: (Դառնալով ժողովրդապետը անդրանկին), Տես, ըսաւ, Հենրիկոս, երբ անցած ամառ հայրդ քեզի լողալու վարպետ մը բերաւ քաղքէն, նա առաջ սորվեցուց թէ ինչպէս պէտք է հաւասարակշիռ կենաս ջրոյ վրայ, և թէ ինչ շարժումներ պիտի ընես թևերովդ և ինչ ոտքերովդ. ապա տուաւ քեզ երկու փամբուշտ, որոնցմով փորձեցիր անվտանգ տեղեր ընկն մէջ: Բայց քիչ մը ժամանակէն կամաց կամաց անոր աւանդած դասերը ճիշդ կը կատարէիր, նա ալ փամբուշտերը վրայէդ կ'առնուր. ան ատեն կը ջանայիր մեծ զգուշութեամբ ջրոյն երեսը կենալ. եթէ սխալ շարժէիր՝ ակամայ ջուր կը կըլլէիր. և նոյն միջոցին լողալ գիտեմքսիր, երբ շատ փորձերով վարժեցար: Ահա նոյնպէս է և քրիստոնէական կրօնից ուսումն ալ. բաւական չէ գիտնալը հաւատոյ պատուէրքը, այլ անոնց լաւ գործադրութիւնն ալ գիտնալու է:

Տղայք երկիւղածութեամբ միտք կը դնէին խրատիս ու միամտաբար եռանդնալից կը խոստանային չընել երբեք այնպիսի գործ մը՝ որ Աստուծոյ կամացը հետ չմիաբանի:

— Եթէ այսպէս ընէք, սիրելիք, այն ատեն երջանիկ կ'ըլլաք. վասն զի ով որ զԱստուած կը փնտռէ, իսկոյն իր քովը կը գտնայ: Բայց հիմա զնացէք ձեր պարտեզը ու վաղուան դասերնիդ պատրաստեցէք. այսպէս դեռ շատ հեղձեզի խրատներ պիտի տամ՝ դպրատունը:

Տղայք զուարթապէս քահանային ձեռքն համբուրելով դուրս ելան սենեկէն: Իշխանը մեծ հաճութեամբ կը նայէր տղոց ետեւէն, արդէն իմացած ըլլալով որ քահանային հոգեւորանոցն իւր բառքը շատ տպաւորութիւն ըրեր էին անոնց վրայ: Ինչ միտքարութիւն բարի հօր մը համար, երբ կը տեսնայ իր որդիքը այսպիսի մարդու մը ձեռքին ներքեւ: Ինքը շատ անկեղծ և ճշմարտասէր ըլլալուն՝ երկու ձեռքն ալ քահա-

նային ուղղելով՝ սրտադին կը գոչէր. Աստուած հատուցանէ ըրածիդ փոխարէնը, ես անձամբ փոխարինելու շատ աղքատ եմ: Եթէ ամեն տեղ այսպէս կրթութիւն տղայք, յայնժամ կը դադրէր աշխարհս այսպէս անապատ ըլլալէ, և մեզքը հոն վայրագ գաղանի պէս չըրջելով՝ այսչափ չէր գիշատեր զմարդիկ. այլ կը դառնար աշխարհս երանաւէտ դրախտ մը:

Կը շարունակուի:

ՅՈՎԱԿԻՄ ՌՈՍՍԻՆԻ

Դարուս գերահռչակ անձինքներէն մէկն է Յովակիմ Ռոսսինի իր երաժշտական բեղմնաւոր և արագ հանճարովը. ոչ յիտալիա և եթ' այլ և 'ի Գաղղիա և 'ի Գերմանիա կը հնչեն ռոսսիական նուագները, օտար և աննման ամենեւին Մոզարի, Մայէրպերի, Կլիւքի, և այլն, մեծահռչակ վարժապետաց յօրինածներէն: Այնչափ աշխարհածաւնօթ է Ռոսսինի և ամենուն հիացմանն առիթ՝ մինչև Սղէնոհալ Գերմանացի հեղինակ մը, այսպէս իր գովեստը կ'ընէ. « Նափուէոնի մահուրնէ վերջը, գտնուեցաւ ուրիշ մը, որուն վրայ ալ ինչպէս առաջնոյն, ամեն օր կը խօսուի, Մոսկուայէն մինչև Նափուի, Լոնտրայէն ցվիէննա, Բարիզէն 'ի Կալկադա: Այս մարդուս համբաւն ուրիշ սահման չի ճանչնար, բաց 'ի քաղաքականութեան սահմանէն... և ինքը 32 տարեկան է »: Չենք տարակուսիր որ ազգայնոց շատերն ալ զմայլած ըլլան անմահ վարժապետիս նորագիւտ և ներդաշնակ նուագներովը, և շատ անգամ դաշնակաւ անոնցմով զուարճացած, որուն վարուց համառօտութիւնն ալ հետաքնին ըլլայ իրենց:

Ծնաւ Յ. Ռոսսինի 'ի Բեզարոյ, յամին 1792 փետրուարի 29ին, աղքատ ծնողացմէկ հատիկ զաւակ. իր քաղցրաձայն մայրն Աննա Ռոսսինի թէպէտ անտեղեակ երաժշտութեան, սակայն բնածին

յաջողակութիւն մ'ունէր նուագաց, և ընտանեօք Պոլոնեա երթալով, հոն ամե-
նամեծ յաջողութեամբ սկսաւ թատերաց
մէջ երգել. և վերջը քաղքէքաղք շր-
ջելով առաջին էր թատերաց մէջ յառա-
ջին կանայս: Յովակիմ ալ 'ի մանկու-
թենէ իր ծնողաց հետ այս ճամբորդու-
թիւնները կ'ընէր, և թատերաց մէկ
անկիւնը քաշուած ուշադիր մտիկ կ'ը-
նէր փորձից և ներկայացուցմանց: Ա-
սանկով իր ականջը և զգացմունքները
կրթեցան և տասը տարեկան եղած
ժամանակ սորուած էր իր Յովսէփ Ռոս-
սինի հօրմէն եղջիւր¹ հնչեցընել:

Տասը տասուերկու տարեկան եղած
ժամանակը, ուղելով ծնողքը տղուն
ձայնին գեղեցկութենէն օգուտ քաղել,
զինքը քաջ երգիչ մ'ընելով՝ կանոնա-
ւոր երաժշտութեան ուսման գրին զին-
քը. սակայն առաջին դպրոցէն օգուտ
մը չքաղելով, ուրիշ դպրոց մը գրին
զինքը, ուր մէկ տարուան մէջ լաւ կը
կարդար երաժշտական նշանները, քաջ
կը համաձայնէր և կտրիճ երգեցիկ էր:
Պոլոնեա և չրջակայ քաղաքները եկե-
ղեցական հանդէս չէր ըլլար որ Յո-
վակիմ չկանչուէր. և քիչ ատենուան
մէջ սկսաւ ընկերել մօրը, թատերաց
մէջ դաշնակը զարնելով և երաժշտաց
գլուխ անցնելով: 1807ին երգոյ շարա-
դրութիւն սորուելու համար Պոլոնեայի
Լիկէոնը մտաւ, ուր Մատթէի անուամբ
քահանայ մը վարպետ ունեցաւ: Բայց
գեռ քահանայիս աշակերտութեան չի
մտած, պզտի երգեր յօրինած էր երկու
եղջիւրով նուագելու, զորս հօրը հետ
կը հնչեցընէր. և այս նուագները շա-
րադրած էր, մինչդեռ ամենեւին անտե-
ղեակ էր ներդաշնակութեան կանոնաց,
և ուրիշ առաջնորդ չունէր իրեն բաց 'ի
բնական բերմանէն: Վեց ամիս վերոյի-
շեալ քահանային քով սորուելէն վեր-
ջը, սկսաւ Ռոսսինի տարակուսիլ, վրի-
պակներ, անհամաձայն ներդաշնակու-
թիւններ գտնալով նշանաց և ձայնից
մէջ: Լիկէոնին զրատան մէջ փակուած

ամբողջ օրեր հոն կ'անցընէր, Հայտը-
նի, Մոզարի գլուխ գործոց վրայ կըր-
թութիւն ընելու: Եւ այսպէս ամենա-
քիչ ժամանակի մէջ շատ յառաջացաւ,
ոչ այնչափ երաժշտութեան օրէնքները
սորուիլ ուղելով, որչափ իր հանճարու-
վը փորձառական կերպով վարժելով:
1808ին տասնուվեց տարեկան էր եր-
բոր Պոլոնեայի մէջ յօրինեց համերգու-
թիւն¹ և ցուց² մը: Երկու տարի վեր-
ջը Բերգիքարեայ խնամքն և օգնու-
թեամբ ներկայացոյց 'ի վենետիկ Սուրբ
Մովսէս անուամբ թատրոնը՝ իր առաջին
չինած մէկ հանդէսով թատրերգն³, փո-
խանակազիր⁴ ամուսնութե անուամբ.
այս թատրերգն միջակ ելք մ'ունեցաւ.
մինչդեռ միւսը, Ալլանդակ երկղիմի⁵
ըսուածն, որ 1811ին 'ի Պոլոնեա ներ-
կայացուեցաւ՝ ամենեւին իսկ ծափա-
հարութիւն չի գտաւ: Շատ աւելի յա-
ջող ելք ունեցաւ 1812ին 'ի Հռովմ⁶ Դե-
մետրիոս և Պոլիբիոս⁶ անուամբ յօրի-
նածը, զոր նախընթացներէն առաջ
իսկ յօրինած էր: Բայց երիտասարդ
վարժապետիս քսաներորդ տարին ան-
հաւատալի ճոխ և բիւրաբեղուն տարի
մ'է, յորում վենետիկոյ, Ֆէրրարայի,
Հռովմայ և Միլանու համար հինգ թա-
տրերգ յօրինեց. երջանիկ պատրանք⁷,
փորձաքար⁸, Կիւրոս 'ի Բաբիլոն⁹, Սան-
դուղ ասուեայ¹⁰, Դէպք գործեն զգող¹¹:
1813ին վենետիկոյ երեք թատերաց հա-
մար երեք թատրերգ յօրինեց. Որդի ըստ
զիպաց¹², Դանգրետի¹³ և Իտալուհի
յԱլճէրի¹⁴. այս երկու յետինքը՝ մա-

1 Sinfonia.

2 Cantata.

3 Opera.

4 La cambiale di matrimonio.

5 Equivoco stravagante.

6 Demetrio e Polibio.

7 L'inganno felice.

8 La pietra del paragone.

9 Ciro in Babilonia.

10 La scala di seta.

11 L'occasione fa il ladro.

12 Il figlio per azzardo.

13 Tancredi.

14 L'Italiana in Algeri.

նաւանդ Դանգրետին՝ յաղթական և փառաւոր ելք մ'ունեցաւ :

Զարմանալի արագութեամբ 'ի լոյս ընծայեց դարձեալ 1814ին Աւրելիա՝ նոս 'ի Պալմիրա¹, Տաճիկն յիտալիա², Եկէ և Եռինէ³, Եղիսաբեթ⁴, Սափրիչն Սիվիլիոյ⁵ : 1816ին Օդելլոյ⁶, Չենքընդոլա⁷, Անձեղն գող⁸, Դորվալտոս և Դորլիսգա⁹, Արմիդա¹⁰ :

Առաջին անգամ երբոր Սափրիչն Սիվիլիոյ թատր ելաւ 'ի Հռովմ՝ Բաիզիէլլոյի բարեկամները ջանացին Բեզարացոյն յօրինածը եպերել, բարձրացնել ուղեւով Բաիզիէլլոյինը՝ որ ան ալ յօրինած էր նոյն նիւթը : Բայց երկրորդ ներկայացուցումը այնպիսի յաջող ելք և ընդունելութիւն մ'ունեցաւ՝ որուն յաղթանակը բոլոր իտալիան և աշխարհ ճանչցաւ, և մեծ վարժապետիս առաջին փառքերէն մէկն է :

Թամին 1818ի լոյս հանեց զՄովսէս¹¹. 1819ին զԷլին լճակին¹². 1820ին զՄէհմէտ¹³, զԵղուարդ և Քրիստինէ¹⁴, բաց 'ի ուրիշ վեց թատրերգներէ, զորոնք Բարբայա մականուամբ հարուստ Նարոլիդանցիի մը համար յօրինեց, որուն հետ շատ տարիներէ 'ի վեր դաշնադրեալ էր : Եւ 1822ին ամուսնացաւ Գոլպրանդ առաջին գուսան օրիորդին հետ, որ հաղորդ և մասնակից եղաւ անոր փառացն 'ի վիէննա . և իր յօրինածներն որ 'ի Պէպլին այնչափ հաճոյ անցած չէին՝ 'ի վիէննա և 'ի բովանդակ Աւստրիա մեծ ընդունելութիւն գտան : 1823ին Շամիրամն¹⁵ յօրինեց նոյն տարւոյն վենետկոյ բարեկենդանին համար :

Բայց կնճռեալ և գրեթէ գերմանական գեղեցկութեամբ յօրինեալ թատրերգէ մը իտալական ժողովուրդը չէր կրնար համ առնուլ և չառաւ : Ասոր վրայ Ռոսսինի տուաւ իր յետին հրաժեշտը իտալական թատրերց և յԱնգղիա անցաւ, ուր հինգ ամսուան վարժապետութեամբ և տուած արուեստականներու վը¹ 250,000 ֆրանք շահեցաւ և տարւոյն վերջերը Բարիզ անցաւ. ուր Կարոլոս ԺԵ պսակմանը համար յօրինեց ճանապարհորդութիւն 'ի Ռէյմս². սոյն թագաւորը ասպետ անուամբեց զինքը Լեգէոնի պատուոյն, և ընդհանուր տեսուչ երաժշտական վարժոցաց, 20,000 ֆր. տարեկան հասոյթով : Դարձեալ փոխանակ Բաիզիէլլոյի, որ քիչ առաջ վաղճանած էր, Գաղղիական ճեմարանին արտաքին անդամ անուանեցաւ : 1828ին գրեց Կոման Օրի³. և հուսկ յետոյ 1829ին Գուլիէլմոս Դէլ⁴ : Աշխոյժ և հրաշակերտ յօրինուած մ'է սա, և իր տեղովութիւնը դարուց հետ պիտի համրուի. որուն ինչ գովեստ ալ ուղուի տալ՝ դեռ կրնայ ըսուիլ որ անոր փառացը բան մը չառաւելուր. և սակայն սկզբան չունեցաւ այն ընդունելութիւնը՝ որուն արժանաւոր էր, մինչև Տիւբրէի քաղցր ձայնը և հանճարը և 1830ի խռովութիւնը՝ արթնցուց զհասարակութիւնը այնպիսի կատարեալ և գերազանց կերտուածոյ մը յարգը ճանչնալ : Սակայն շատ ուշ . Ռոսսինի մինչդեռ իրեն արդարփառաց յաղթանակին կը սպասէր, այս աստիճան անարդար ընդունելութեան հանդիպելէն վերջը՝ երսունեօթը տարեկան թողուց և հրաժարեցաւ բոլորովին թատրոնէ, և 1836ին ելլալով Բարիզէն՝ գնաց 'ի Պոլոնեա բնակելու, ուր ունեցած պալատը ճոխութեան ամենայն զարդուքը զարդարած էր. մինչդեռ կ'ըսուի թէ Բարիզ եղած ժամանակն ամենախեղճ կերպով կ'ապրի եղեր : Մինչև 1848 Պոլոնեա կե-

1 Aureliano in Palmira.

2 Il Turco in Italia.

3 Egle e Irene.

4 Elisabetta.

5 Il Barbiere di Siviglia.

6 Otello.

7 La Cenerentola.

8 La Gazza ladra.

9 Dorvaldo e Dorlisca.

10 Armida.

11 Mosè.

12 La donna del lago.

13 Maometto.

14 Edoardo e Cristina.

15 Semiramide.

1 Concerto.

2 Il viaggio a Reims.

3 Conte d'Ory.

4 Guglielmo Tell.

Gioachino Rossini

ցաւ, դատարկ կենօք հրաժարելով մանաւանդ թէ ըսենք զգուելով երաժշտութենէ, այն որ զինքն անմահացոյց. միայն 1841ին մի անգամ մը եւթ իր անգործութենէն երենալ ցըցուց, հրատարակելով ութ տարի առաջ յօրինած գեղեցիկ կայր առ խաչին աւագ ուրբաթու երգը: Եւ 1845ին իր առջի ամուսինը վախճանելով, երկրորդ անգամ Տ. Օ. Բէլիպէի հետ ամուսնացաւ: 1848ին Պոլոնեայէն ելլալով և քանի մը տարի Ֆիորենցա անցընելէն վերջը 1855ին դարձաւ 'ի Բարիզ ուր անցուց մնացած կեանքը: Եւ սակայն թէ պէտ այս միջոցին իր հանճարոյն փառքը և գովեստը չի զլացուեցաւ, բայց և այնու չիփոխեց Ռոսսինի իր ընթացքը և հանճարոյն նոր արգասիքներ չընծայեց հասարակութեան, բաց 'ի քանի մը պղտի յօրինուածներէ. ինչպէս Սըրբազան Պապին Պիոսի Թժ խնդրանքը շինած պատարագը, և այլ քանի մը երգեր. դարձեալ այլ և այլ պատառներ կէս տպագրեալ և կէս անտիպ. և 'ի վեր քան զասոնք՝ նոր պատարագ մը, զոր վարժապետը ուզած չէ բնաւ տպագրել, այլ արուեստագէտք կը վկայեն թէ հիանալի գեղեցկութեամբ լի է: Վախճանեցաւ դարուս առաջին երեսը ի երաժիշտ հանճարն Ռոսսինի 1869 նոյ. 13ին. բայց քանի տարօրինակ են մէկմէկէ իր աշխարհի մուտքը ելքէն. աննշան ծնողաց զաւակ, ոչ որ իմացաւ իր ծնունդը և խօսեցաւ վրան բաց 'ի իր ծնողացմէ և յաղգականաց. իսկ իր մահը ընդ աշխարհ ամենայն հնչեց. աննշան մտաւ յաշխարհ, բայց գիտաւորի մը պէս իր ծածկուելէն վերջն ալ լուսաւոր գէսին երկայնքը դարուց վրայ տարածած ծածկուեցաւ:

ՀԱՅԻ ՊԱՏԱՌԻ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՄԱՐԴ

ՆԱՄԱԿ ԵՐԿՈՏԱՍՏԵՐՈՐԴ

Մաւնացր:

(Տես Էրես 78)

Այսօր, ազնիւ օրիորդ, մեր պատմութիւնը սկըսելով նոր բառի մը պիտոր ծանօթանանք: Կ'ախորժէի լուծեամբ անցնել զայն, որովհետեւ ոչ աղուոր է և ոչ աղէկ շինուած. սակայն կարելի չէ:

Գիտես որ մեր մարմնոյն ներսը եղած ամեն բաներուն անծանօթ կնքահայրները, ստամոքսէն ելած խիւսին խախաւց անտեղի անունը տուեր են: Ասոր վրայ բաւական խօսեցանք, և դու ալ կը ճանչնաս զայն: Կ'երևայ թէ իր երևոյթը անոնց ախորժելի անցեր է, որովհետեւ պղտի փոփոխութեամբ մը նորէն անոր դարձեր են, երբ հարկ եղեր է խախաւցին ոգին մկրտել, այն օգտակար մասը որ արեան մէջ պիտոր երթայ խառնուի, զոր մենք մէջերնիս՝ ուտելեաց ոսկին կոչեցինք. և զայն կոչեր են Մաւնաց: Այս բառը ինչպէս որ ինծի աւանդեցին՝ նոյնպէս ես ալ քեզի կ'աւանդեմ, ու ձեռքս կը լուամ:

Քեզի զուրցած էի որ գտնուելու էր միջոց մը՝ մամացը աղեաց խողովակէն դուրս հանելու: Այդ միջոցը շատ պարզ է: Այն պղտի աւելածուաց՝ որոնց վրայ վերջին անգամ խօսեցանք, մեծ գունդ մը բոլոր նրբաղիքին երկայնութեամբը, և գլխաւորաբար առաջնաղիքին շրջակայքը, պատերազմի կարգով շարուած կեցած են: Հոն, հազար ու մէկ պղտի խողովակներ, ամենայն ուղղութեամբ դէպ 'ի աղիքին երեսը կու գան և անոր մաշկը ծակ ծակ կ'ընեն, որոնք՝ ինչպէս մշտաբաց կոկորդներ՝ քանի որ մամացին կաթիլները կը ձևանան, հետզհետէ կը ծծեն զանոնք: Ասոնց անունը մամացաբեր խողովակք անուաներ են: Քեզի ըսած եմ թէ աղեաց ներսի